

UDK: 27-4-76
Pregledni rad
Primljeno: veljača 2013.

Zorica MAROS
Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu
J. Stadlera 5, BiH – 71000 Sarajevo
maroszorica@gmail.com

IZ VJERE GRADITI KULTURU ŽIVOTA Vjera kao zadani i uvijek novi izazov

Sažetak

U apostolskom pismu kojim proglašava Godinu vjere papa Benedikt XVI. govori o potrebi obnove Crkve, novoj evangelizaciji same Crkve, koja polazi prvenstveno od samih vjernika a sastoji se u autentičnom življenju vjere. Stranice koje slijede predstavljaju razmišljanje o tom Papinu pozivu pokušavajući dati bilo okvir unutar kojega smjestiti taj poziv, bilo granice preko kojih prelaziti da bi ga se živjelo. Zapravo, kako živjeti Godinu vjere, točnije, u čemu se to življenje sastoji, jest ono što se pokušava prikazati ovim člankom. Iz prikaza proizlazi da proporcionalno kvaliteti vjere raste i kvaliteta života. Vjera ispravno shvaćena i osobno življenja omogućuje kvalitetniji odnos prema sebi, drugome, onomu što nas okružuje. Ali, vjera nije deklarativno i mehaničko ispovijedanje, sentimentalizam ili jednostavni osjećaj pripadnosti. Vjera je čin osobnog ispovijedanja, pouzdanja, pristanka i prenošenja Istine koju se kroz naviještanje usvojilo. Vjera je življeno svakodnevno obraćenje, čin poslušnosti i odgovornosti, a takva čina nema bez dobrih djela i djela ljubavi kojima svijet postaje boljim mjestom i kvalitetnijim životnim prostornom.

Ključne riječi: vjera, obraćenje, kultura života.

1. Poziv na življenje vjere

U apostolskom pismu kojim želi proglasiti Godinu vjere¹ Papa

---

¹ Članak i zadana tema je zapravo za tisak preuređeno predavanje koje sam održala na godišnjem skupu Župnog pastoralnog vijeća, 20. ožujka 2012. godine pod naslovom: „Iz vjere graditi kulturu života a ne kulturu smrti u našem narodu“. Godina vjere počinje 11. listopada 2012. i završit će na blagdan našega Gospodina Isusa Krista, Kralja svega stvorenja, 24. studenoga 2013. Početak Godine vjere poklapa se sa slavljem 50-te obljetnice početka Drugog vatikanskog koncila i 20-te obljetnice Katekizma Katoličke crkve. Dugi vatikanski koncil je želio produbiti narav Crkve i njezin odnos prema suvremenom svijetu, a Katekizam

govori o potrebi ponovnog otkrivanja vjere, o prolasku kroz „vrata vjere“ (Dj 14,27) koja uvode u život zajedništva s Bogom. Ponovno otkrivanje vjere shvaća se kao potreba nove evangelizacije, koja polazi prvenstveno od nas samih i sastoji se u autentičnom i iskrenom ispovijedanju vjere. *Godina vjere* je u ovoj perspektivi poziv na autentično, istinsko i obnovljeno obraćenje Gospodinu, jedinom Spasitelju svijeta. U tu novu evangelizaciju uključena je i potreba „obnove Crkve“ koja se ostvaruje po svjedočkom životu vjernika. Papa ističe da se zbiljska obnova Crkve sastoji u vršenju zapovijedi ljubavi jer vjera samo po ljubavi biva djelotvorna (Gal 5,6).

S obzirom na to da *motuproprij* Pape Benedikta XVI. predstavlja samo polazište zapravo poticaj za promišljanje nekih datosti, u ovo-me prikazu nije nam namjera iscrpno predstaviti sadržaj apostolskog pisma nego samo neke osnovne smjernice u duhu kojih se nadovezuje prikazano razmišljanje o pojedinim aspektima konkretne stvarnosti. Na proglašenje Godine vjere Papu, između ostaloga, potiče iskreno, vjerničko i pastoralno promišljanje o mnogostrukim, ozbiljnim i zloćudnim problemima s kojima se susreće današnja Crkva, a time i današnji vjernici, a koji bi se mogli svesti na Isusovo pitanje: „Ali kada Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?“ (Lk 18,8).²

Dakle zbog duboke krize vjere koja je zahvatila mnoge osobe Papa govori o Godini vjere koja, u određenom smislu, predstavlja novu evangelizaciju, vrijeme posebnog razmišljanja i ponovnog otkrivanja vjere. Naime pitanje onih koji su slušali Isusa postavlja se i danas u svoj svojoj urgentnosti: „Što nam je činiti da bismo radili djela Božja?“ (Iv 6,28). Isusov odgovor njima, kao i nama danas, jest: „Djelo je Božje da vjerujete u Onoga kojega je on poslao“ (Iv 6,29).

Svijest o poteškoći vremena, naročito glede ispovijesti prave

---

Katoličke crkve je polazni tekst za katehezu, odnosno sažetak katoličkog nauka. Službeni prijevod Apostolskog pisma u obliku motuproprija, *Porta Fidei* (11. 10. 2011.) za Vrhbosansku Nadbiskupiju uradila je mr. sc. Vikica Vujica.

2 Odgovarajući na postavljeno mu pitanje da li je kriza Crkve danas prvenstveno kriza svećenika i religioznih redova i što je zapravo uzrok toj krizi, papa Benedikt XVI. odgovara da ta teza jest tvrda i da osuda jest oštra, ali se podudara sa stvarnošću. Jedan od uzroka krize svećenka Papa oštromno vidi u sljedećem: „Svećenik – onaj po kojem prolazi snaga Gospodnja – uvijek je u napasti naviknuti se na veličinu te je učiniti rutinom. Danas mu se veličina Svetoga može prikazati kao teret kojeg se on (možda i nesvjesno) želi riješiti, na način da snizi Otajstvo na vlastitu ljudsku mjeru, umjesto da mu se s poniznošću povjeri te se uzdigne na njegovu visinu“. Joseph RATZINGER – Vittorio MESSORI, *Razgovor o vjeri* (Split: Verbum, 2001.), 52. Vidi i 49.

vjere i njezina ispravnog tumačenja, potiče Papu na isticanje nužnosti „prolaska“ kroz „vrata vjere“ (Dj 14,27), vrata koja uvode u život zajedništva s Bogom, život obilježen vjerom u Boga koji je Ljubav. U toj perspektivi Godina vjere jest poziv na autentično i obnovljeno obraćenje Gospodinu, jedinom Spasitelju svijeta. „Vjera ljubavlju djelotvorna“ (Gal 5,6) postaje novi kriterij uviđanja i djelovanja koji mijenja cijeli čovjekov život. Vjera je slobodan i svjestan čin, osoban ali i kolektivan; nutarnji ali i izvanjski, skroman ali i ambiciozan u bogatstvu koje nudi. Za upoznavanje tog bogatstva nužno je ponovno otkriti sadržaje ispovjeđene, slavljene, življene i moljene vjere, u koju svrhu Papa posebno ističe vrijednost čitanja Svetog pisma, kao i Katekizma Katoličke crkve. Taj Katekizam, koji je jedan od važnijih plodova Drugog vatikanskog koncila, predstavlja bogatstvo nauka koji je Crkva primila, čuvala i nudila u dvije tisuće godina svoje povijesti, zbog čega se nudi kao vrijedna i nužna pomoć u sustavnom poznavanju sadržaja vjere. Dakle, osnovne smjernice apostolskog pisma *Porta fidei* (Vrata vjere) su: koncilaska obnova Crkve, upoznavanje sadržaja vjere, svjedočko i istinsko življenje iste koje se postiže boljim upoznavanjem samoga sadržaja, u čemu važnu ulogu predstavlja Katekizam Katoličke crkve.

Polazeći od toga Papina *Motuproprija* izdvojiti ćemo par pitanja na koja ćemo pokušati ovim izlaganjem i odgovoriti: Zbog čega ponovno otkrivanje vjere? U čemu se sastoji obraćenje i što uopće znači da takva vjera po ljubavi postaje djelotvorna? Naizgled jednostavna, ako ne naivna pitanja. No, kako to obično biva, upravo takva pitanja traže da se odgovori dublje promišljaju. Ako vjera ne stekne onu vitalnost koja ju bitno obilježava i čini mogućom, ako, umjesto deklarativnog ispovijedanja i pripadanja kršćanstvu samo po navici ili imitacijskom aparatu, ne postane duboko osobno uvjerenje i stvarna snaga, sve ostale promjene, svi ostali pokušaji da se živi kršćanski ostat će, ne samo nedjelotvorni, nego bi mogli postati i pogubni. Jer, npr., zapovijed ljubiti neprijatelja svojega ne samo da je nemoguća za prakticiranje ako se kršćanstvo uistinu ne živi, nego postaje nepodnošljivim tereatom i savršenom prilikom za odbacivanje Boga koji od čovjeka traži nemoguće. A sad možda bi bilo zgodno pitati se: Da li bi Bog bio uistinu pravedni Bog kada bi od svojeg stvorenja tražio nemoguće?

Da bi se odgovorilo na gore postavljana pitanja, potrebno je prije svega definirati, u najkraćim crtama, sam pojam vjere i vjerovanja. Dakle što uopće znači vjerovati, u što to vjerujemo i na koji način se to odražava u našem životu?

1.1. Vjera: čin potpuna pouzdanja

U najkraćim mogućim crtama, i u mjeri u kojoj je to moguće, definicija vjere bi se mogla sažeti na sljedeći način: čin i stav kojim ispovijedamo uvjerenje da Bog postoji, vjerujemo da je istinita Njegova objava ljudima, te se u potpunosti prepuštamo i pristajemo na tu objavu. Ili drugim rječima rečeno vjera bi značila uvjerenje da Bog Stvoritelj postoji, sigurnost u Njegovu providnost i nadu u vječni život. Takva vjera treba biti djelotvorna, u stvari vjera postoji samo ako je djelotvorna. Apostol Jakov ističe da je vjera bez djela mrtva (Jak 2,26).

Življena i djelotvorna vjera dakle nužno uključuje spoznaju, pristanak i pouzdanje. Ona se razvija prije svega učenjem jer je potrebno poznavati sadržaje vjere kako bismo ih usvojili i osobnim slobodnim pristankom na njih odgovorili. I Papa u apostolskom pismu *Porta Fidei* naglašava da postoji duboko jedinstvo između čina kojim vjerujemo i sadržaja uz koji pristajemo. Time želi reći da samo poznavanje sadržaja vjere nije dovoljno ako nakon toga srce ne slijedi to što je spoznalo. Nakon što upoznamo sadržaj vjere i povijesno – teološke istine o Isusu, znamo npr. deset Božjih zapovijedi, ono što je Isus činio i na što nas same poziva, potreban je pristanak kroz življenje spoznatog: ne ubij, ne reci lažna svjedočanstva, poštuju oca i majku, budi milosrdan, pravedan, ljubi neprijatelja svojega, itd. Pristanak je zapravo reći potpunim pouzdanjem DA onomu što je Isus činio, na što nas je pozvao i na što nas poziva.

S obzirom na to da je vjera čin spoznaje, pristanka i pouzdanja, ona traži rast. Ona traži svakodnevni pristanak u svim konkretnim životnim situacijama i u svim pojedinačnim izborima. Sve dok živimo, bit ćemo u iskušenju da je napustimo ili u potrebi da je produbimo.³ To bi zapravo bilo i značenje Isusova poziva na budnost: „Pazite da vam srca ne otežaju u proždrljivosti, pijanstvu i u životnim brigama (...). Stoga budni budite!“ (Lk 21,34-36). Biti budan znači neprestano, svakodnevno i neumorno preispitivati vlastite vrijednosti i vlastite izbore, ne uljuljati se, ne uspavati se u uvjerenju kako postupamo ispravno

³ H. Küng govori o tomu da vjeru treba „dokučiti“: „Dokučiti, budući da sam i sam zahvaćen onim Drugim, Obuhvatnim, koji nikad ne prisiljava nego, nevidljiv u svemu vidljivome, jamči potpunu slobodu da bi čovjek u svjetlu Nevidljivoga mogao živjeti i svladavati probleme vidljivog svijeta (...). No što ta vjera u biti znači za život čovjeka i čovječanstva u njegovoj dubini, ne može se kao ni ljubav obuhvatiti statističkim mjerenjima i znanstvenim metodama; može se jedino doživjeti“. Hans KÜNG, *Biti kršćanin* (Sarajevo: Synopsi; Zagreb: Konzor, 2002.), 214, 215.

i ne uživiti se samodopadno u osjećaju vlastite pravednosti.⁴

2. Potreba obraćenja na globalnom planu

Papa govori o potrebi obnove vjere u samoj Crkvi. Današnje je vrijeme, vrijeme duhovne i religiozne krize, ne samo u našem narodu nego i na globalnom planu, svjetskoj razini, na razini Crkve. Na globalnoj, svjetskoj razini niz je društvenih promjena koje su dovele do stvaranja jedne nove kulture,⁵ bitno drukčije od one koju smo živjeli

⁴ C. S. Lewis govori kako bi takva vrsta samodopadnosti bila Sotonino sredstvo kojim nas odvraća od svakodnevnih dužnosti i svakodnevnoga zauzimanja za druge. Govori da bi usmjeravanje naših misli samo na unutarnji život, kao da bi obraćenje bilo samo pitanje vlastite dobrote i pravednosti, bio jedan od načina lažne duhovnosti, zapravo, ako je mogu nazvati tako „duhovnosti s druge strane dobra“, koja dovodi do prezira svijeta počev od najbližih jer, kako to autor govori, stariji davao savjetuje mlađemu kako da pridobije jednu pravednu dušu za sebe: „Njegove misli drži usmjerene na nutarnji život. On misli da je njegovo obraćenje nešto nutarnje i stoga je sva njegova pozornost sada usmjerena na njegovo nutarnje stanje (...). Podupri ga u tome! Odvrati ga od ispunjavanja najjednostavnijih dužnosti svakodnevnoga života (...). Svakako ga je nemoguće spriječiti da moli za svoju majku, ali mi imamo sredstva da te molitve učinimo neškodljivima. Trudi se da te molitve budu uvijek 'duhovne', da se on uvijek brine za njezino duševno stanje, a nikad za njezin reumatizam“. Clive Staples LEWIS, *Pisma starijeg đavla mlađem* (Split: Verbum, 2011.), 19, 20.

⁵ Od brojne literature koja se bavi pitanjem nastanka nove kulture i posljedica za našu ne samo društvenu egzistenciju nego i prije svega za naše religiozno življenje i proživljavanje, izdvojila bih onu koja me se osobno dojmila, svaka na svoj specifičan način: Marcello PERA, *Perché dobbiamo dirci cristiani. Il liberalismo, l'Europa, l'etica. Con una lettera di Benedetto XVI* (Milano: Mondadori, 2008.) (Knjiga talijanskog političara, katolika, koja se, kako to autor ističe u uvodu, protivi iz moralnih i civilnih razloga „popularnoj mudrosti“ koja nas bombardira sa svih strana, protiv te apostazije od kršćanstva, koja iz euforije stvaranja „novoga čovjeka“ površnim razmišljanjem ruši svaku intelektualnu i moralnu intuiciju); Zygmunt BAUMANN, *Vita liquida* (Roma-Bari: Edizioni Laterza, 2008.) (Jedan od najpoznatijih sociologa današnjice koji današnje društvo promatra pod riječju *liquido* (fluidno ili vodeno) kojom upozorava na opasnost današnjega društva kojemu je jedina nada brzina. Naime, autor kaže da se danas situacije u kojima ljudi moraju djelovati mijenjaju toliko brzo da čovjek ne uspijeva više uskladiti vlastito djelovanje kroz navike ili ustaljene načine, čime želi reći da treba trčati svom snagom kako bi se ostalo na istom mjestu). Ignazio SANNA, *L'antropologia cristiana tra modernità e postmodernità* (Brescia: Queriniana, 2002.) (Izvrstan prikaz postmoderne, uzroka i posljedica prije svega za kršćansku antropologiju. Jedna od zanimljivosti jest da autor tvrdi da se o čovjeku nikad više nije govorilo a manje reklo, jer činjenica da se o njemu danas jako puno piše, ne znači da ga se spoznaje više. Svaka nova spoznaja otvara druge i što se više približavamo znanstvenoj spoznaji o čovjeku, to je teže definirati ga.)

i iz koje smo izrasli. Na primjer, u prošlosti je bilo moguće prepoznati jedinstveno kulturno tkivo, imao se određen obrazac ponašanja, dijelile su se određene zajedničke vrijednosti i poštovala određena pravila, prihvatljiva ako ne osobno, onda jer su bila nametnuta. Vjera je življena tradicionalno, nije se puno raspravljalo, nisu se neke istine dovodile u pitanje. Dovoljno je bilo pozvati se na neki autoritet da bi se zatvorila sva radoznala usta. Dovoljno je bilo reći: tako Crkva kaže! Današnji svijet je zreliji, osobito mladi, obrazovaniji su, imaju veći pristup informacijama i što je, i najgore i najbolje u isto vrijeme, imaju slobodu i sposobnost biranja. Danas je tržište vrijednosti daleko bogatije i raznovrsnije od onoga iz prošlosti tako da je puno toga što se prihvaćalo jer Crkva tako kaže izgubilo i na vrijednosti i na snazi uvjeravanja jer uz to što Crkva kaže i nudi kao odgovor postoji mnoštvo drugih odgovora, prividno jednako toliko dobrih i kvalitetnih, ako ne boljih (opet prividno) jer su jednostavniji za prihvaćanje i ugodniji za življenje.

Ukratko, vrijeme nas je progutalo i guta nas i, bili mi toga svjesni ili ne, izgubili smo se a kad se ne zna kamo se ide, svi su putovi jednako dobri, i sve zablude postaju jednakovrijedne istinama. Današnji mladi traže odgovore na mnoga životna pitanja, mnoge nedoumice, probleme i krize. I ako im te odgovore ne ponude odgovorne sredine, ako im ne ponude roditelji, Crkva i odgojitelji, oni će ih naći na drugim mjestima. Droga, alkoholizam, izgubljenost, besmisao, osjećaj nesreće, nekontrolirano i zabrinjavajuće bolesno prakticiranje seksualnosti,⁶ zapravo su samo odgovori na prazninu koju mladi osjećaju a koju ne uspijevaju ispuniti. Koliko smo mi kršćani odgovorni za stvorenu prazninu?

---

⁶ Ne znam hoću li pretjerati ako kažem da su ljudi današnjice seksualnošću opteretili svaku dimenziju svojega postojanja. Seksualnost je zapravo današnji „opijum naroda“ i, kako to obično biva s ovisnošću, prag tolerancije neprestano raste. „Proroci“ seksualne revolucije pogriješili su, što nam činjenično stanje današnjice jasno potvrđuje, tvrdeći da će se problem seksualnosti riješiti onda kada bude oslobođena nezdrava i bolesna potiskivanja, tabuiziranja bolesna kršćanskog (ne)moral. Koliko je god seksualna revolucija donijela dobra u pozitivnom vrednovanju seksualnosti i oslobađanju od uistinu mračnih i nezdravih okova njezina tabuiziranja, čime joj je dala pozitivnu vrijednost i ulogu u sveukupnoj zrelosti čovječanstva, toliko ju je i podcijenila i banalizirala upravo u pokušaju da joj da vrijednost. Iako nema potrebe pojedinačno nabrajati sve oblike toga perverzno življenja jedne od najbitnijih dimenzija ljudske osobe, dovoljno je reći pedofilija, nekrofilija, sodomizam..., da postane jasno čime smo platili to, u sebi dragocjeno, seksualno oslobađanje. Ili kako to papa Benedikt XVI. koncizno i sažeto izražava: „Odvojena od braka, seksualnost je ostala bez smještaja, našla se je lišena uporišta: postala je vrsta lutajuće mine, problem ali i sveprisutna moć“. J. RATZINGER – V. MESSORI, *Razgovor o vjeri*, 76.

U prvoj Petrovoj poslanici čitamo: „Budite spremni dati odgovor svakome tko zatraži razlog nadi koja je u nama“ (1 Pt 3,15). Upravo tu spremnost današnje društvo traži od nas kršćana i upravo je ta spremnost na dati odgovor područje gdje smo najviše „zakazali“. Današnje društvo ne traži odgovore koji se nameću autoritetom, nego odgovore koji trebaju zaintrigirati, oduševiti, motivirati, koji trebaju i mogu ponuditi neke vrijednosti i koji mogu postati kriteriji vlastitih izbora i vlastita ponašanja. Kriterij vlastita ponašanja i može postati ona norma koja štiti neku prepoznatu vrijednost. A Crkva ima toliko vrijednosti da je zapravo grijeh svoje vrste ne iskoristiti darovani joj talent.

Reći na primjer da je grijeh pobačaj zato što to Crkva tako kaže, a ne moći i ne znati objasniti, na razumljiv način, u čemu se sastoji taj „grijeh“, danas će izazvati više poruge, smijeha i automatskog odbacivanja nego znatiželje i razmišljanja koji bi mogli roditi osobnim uvjerenjem. Istina izrečena na nerazumljiv način, zaštićena uz to autoritetom, može proizvesti više zla nego dobra. Ali da bi se istina prenijela na razumljiv način, sami je moramo razumjeti, sami je moramo usvojiti kao istinu. Razumjeti istinu kršćanstva, moguće je samo kroz živo svjedočenje. Zato Papa govori da se obnova same Crkve treba dogoditi po svjedočkom životu vjernika.

2.1. Obraćanje: ne samo postati bolji nego postati novi

Kada uz sve te društvene promjene na svjetskoj razini dodamo zadnjih godina naše povijesti, odnosno zlo rata i zlouporabe religije u našoj kulturi, nije više pitanje kako tako malo vjere, nego odakle uopće i to malo! Katolički sociolog religije Željko Mardešić, koji je kao vjernik laik bio oduševljen koncilskom obnovom, govori o bojovnom i politiziranom kršćanstvu. Govori o zlu na koje su sami kršćani pristali. Govori o tomu da je Crkva zakazala jer želi pobjedu a ne spasenje svijeta, ističe potrebu Isusovih učenika koji ne samo kritički opominju nego i nude utjehu, dijalog i nadu, i to ne iz političkih motiva nego iz iskustva Božje milosti za sve bez razlike. Isusovi učenici ne smiju pristati na zlo i što je više zla u svijetu, kršćani bi trebali tim biti bolji, tim je njihova odgovornost za svijet veća. Mržnjom smo izdali vjeru. Kršćanin kad mrzi, čini to na najgori mogući način jer izdaje sveti zavjet dobrote, čini upravo suprotno Bogu ljubavi. Tko poriče čovjeka, tko ga prezire i odbacuje, tko ga ne voli, ne može ljubiti Boga bez obzira na to koliko

to glasno vikao, koliko se na njega pozivao i koliko se kršćaninom prikazivao.⁷

Put prezira čovjeka jest put na koji su kršćani zalutali i kojim još uvijek lutaju. Povratak s tog pogrešnog puta, pogrešnog izbora, bilo bi obraćenje. Sažeto govoreći, obratiti se značilo bi započeti živjeti kršćanstvo kao onu Kristovu trajnu i sveobuhvatnu dobrotu za sve ljude. Grčka riječ u Svetom pismu za obraćenje je „metanoja“ a znači promijeniti mentalitet, izgrađivati karakter. Promijeniti mentalitet ne znači samo postati bolji, promijeniti neke od svojih navika. Promjena mentaliteta tiče se promjene čitava života, čitavog dakle čovjekova djelovanja, mišljenja, osjećanja, mašte. To je zaokret u životu. Nije dakle samo riječ o odricanju od grijeha kojemu robujemo (odreći se laži, preziranja, mržnje, spletki, nerazumijevanja) nego i o odricanju od „bogova“ kojima se klanjamo (moć, ugled, novac, slava, blagostanje, sigurnost itd.). Ili kako to kaže C. S. Lewis: „Bog je postao čovjekom kako bi od stvorenja učinio sinove: ne tek s pukom namjerom da starog čovjeka učini boljim, već da stvori novog čovjeka.“⁸

Često se i sami „vjernici“ žale kako je kršćanstvo prezahtjevna utopija u svojim pokušajima da od „običnih ljudi“ učini svece. Pa, rekla bih da cilj kršćanstva i nije da ljudi postanu sveci, nego da postanu ljudi. Više humaniziranje nego diviniziranje. Postati čovjek znači vratiti se izvoru svoje biti, svojega postojanja. A njemu kad se vratimo susrećemo božansko u nama. Zar „stvoren na sliku Božju“ ne upućuje upravo na sljedeću činjenicu: samo u mjeri u kojoj sve više postajemo ljudi, samo se u toj mjeri možemo približiti svecima. Ono što mi osobno jako zasmeta jest izraz koji se često čuje, kojemu često pribjegavamo, a koji obično prati sve ono što smo učinili, a nismo trebali, ili smo trebali, ali smo spretno, iz raznih, „opravdano besmislenih“, razloga izbjegli: „pa ja sam samo čovjek“. Ovakvom se negativnom definicijom, kao da bi

⁷ Usp.: Željko MARDEŠIĆ, *Odgovornost kršćana za svijet* (Sarajevo-Zagreb: Svjetlo riječi, 2005.), 14. Po pitanju mržnje kršćanina autor se izražava sljedećim riječima: „Vjernici nikada i ni pod kakvu cijenu ne mogu pristati na savezništvo s mržnjom ako žele ostati učenicima poruke Ljubavi (...). Dapače kad kršćani mrže - a teško je zanjekati da toga uopće nema - čine to na strašnji način nego drugi: postaju nakaza svojega plemenitog poslanja.“ Željko MARDEŠIĆ, „Novi okvir za opraštanje. Oprost i pomirenje u hrvatskom kontekstu“, *Oprost i pomirenje. Izazov Crkvi i društvu*, ur. Rebeka ANIĆ - Ivan MILANOVIĆ-LITRE (Zagreb-Split: CROPAX: Hrvatski Caritas i Franjevački institut za kulturu mira, 2002.), 11-18. Posebno 13.

⁸ Clive Staples LEWIS, *Kršćanstvo nije iluzija. Vodič kroz osnove vjere* (Split: Verbum, 2009.), 205.

sve ono ružno pripadalo upravo čovjeku, osobi ne samo poriče sposobnost humanog djelovanja, zapravo poriče joj se u korijenu i stupanj civilizacije, kojom se taj čovjek ipak odvojio od životinjskog i nagon-skog svijeta.

Mislim da sve dok nam „biti čovjek“ bude izgovor umjesto da postane razlogom (sve dok bude *racionaliziranje* umjesto *ratio*), naš će osobni rast ne samo u kršćanstvu nego u samoj čovječnosti biti neostvariv, da, upravo utopija. Egzistencijalni pesimizam mi onda izgleda posve opravdan. Ali ako bismo uistinu bili uvjereni da smo svi stvoreni na sliku i priliku Božju, izraz „ja sam *samo* čovjek“ prešao bi u „ja sam *ipak* čovjek“. Je li ovaj prijelaz samo neka dijalektička zamka ili neplodna igra riječi? Ne. *Ipak čovjek* priziva stvorenje veličanstveno u svojoj naravi i u svojoj slobodi; razumno, svjesno i savjesno biće. Koliko smo povijesnog zla mogli izbjeći, koliko osobnog i društvenog zla spriječiti, koliko osobne slobode osloboditi, da smo pred biti čovjek stavljali *ipak* umjesto *samo*?

Isus nas poziva da živimo puninu života upozoravajući nas: tko svoj život želi zadržati, izgubit će ga. Što želi time reći? Mi se grčevito držimo svake sitnice ovdje na zemlji, kao da o tome ovisi sav naš život: moj život, moj uspjeh, moja nada, moja ljubav, moja dobrota, moja svetost, moja obitelj, moj posao, moj godišnji, moj dom, moj novac, itd., svesti život na te stvarnosti, ne znači živjeti, nego znači životariti, znači egzistirati, ali ne i živjeti. I to ne zbog toga što bi uspjeh, nada, obitelj, bogatstvo bili zlo u sebi, nego zato što je pri ovakvu vrednovanju polazište samo „moje“!⁹

Isus riječima „tko svoj život izgubi, sačuvat će ga“, želi reći upravo to: mi sebe spašavamo samo ako se odvikavamo od svojega egoizma i ako se odrekemo svega onoga što je zapravo samo privid života. U *Pismu starijega đavla mlađemu* stariji savjetuje mlađemu da čovjeku nikako ne dopusti da se udalji od dragocjenoga „stvarnog života“ te

---

⁹ Za Lewisa jedan od najjednostavnijih i najplodnijih načina da se čovjeka odvrti od Boga jest da se njegova pozornost skrene od Boga na vlastito ja. Čak i molitva koja usmjeruje pozornost više na stanje subjektivne naravi, odnosno na vlastito duševno stanje izazvano molitvom (kada se zapravo molimo predodžbama koje smo stvorili a ne Osobi koja je nas stvorila), postaje sredstvom koje bi Sotona mogao iskoristiti protiv Boga služeći se dakle pogrešnom pobožnošću. Sotona postaje očajan kad čovjek sve svoje djelovanje preda u ruke bezuvjetne Prisutnosti koja postoji neovisno o njemu, kad si predoči da: „Ja se ne molim onome što sebi predočavam, nego onome kakav si Ti u sebi.“ C. S. LEWIS, *Pisma starijega đavla mlađemu*, 26.

da ga uvijek iznova uvjerava u redovitost stvari.¹⁰ Mogla bih reći da što se više uvjeravamo u takvu redovitost, to se više udaljujemo od istine. Redovitost i istina nisu dvije paralelne ulice, nego raskrižje, zapravo dva različita pravca. Jer redovitost bi bila predrasuda a, kako to kaže Ante Vučković predrasuda je veći problem od neznanja jer se teže osloboditi krivoga i već usvojenog znanja nego steći neko novo.¹¹

Punina života znači ne uzeti za definitivno ni nas same ni ovaj život. To znači da ni mi sami ni svijet koji nas okružuje nismo niti prvo niti posljednje. Odreći se navezanosti na samoga sebe i na ono što nas okružuje, znači zapravo živjeti već sada novim i konačnim životom. Nije riječ o bolesnom potiskivanju želja ili ne uviđanja ljepote fizičkoga svijeta. Riječ je upravo u njihovu prepoznavanju, ali kroz ispravno vrednovanje. Novi i vječni život nije neka jeftina utjeha, nije utopijski prostor i vrijeme čije bi iščekivanje i daljina ušutili radoznalost prognavši nas u neki fizički „kvijetizam“; novi život je poziv da se sadašnjicom ne mirimo rezignirano, da od nje kukavički ne bježimo, već da je, dajući joj ispravno mjesto u ljestvici vrijednosti, preoblikujemo, moderiramo, „kreativnim duhom“ svladavamo. Ne izgrađivati sami sebe, nego se prepustiti tomu da nas izgrađuje društvo i svaka pojedina situacija, tj. dopustiti da nas mijenja situacija umjesto da mi mijenjamo nju, znači na neki način obezvrijediti i ismijati samu stvarnost Kristova križa. Jer križ je upravo to: znak ljubavi kojom je Krist pobijedio ono naizgled nepobjedivo, znak je ljubavi kojom je sebe darovao da bismo i mi sudjelovali u njegovoj pobjedi.

2.2. *Obraćanje nije trenutni i jeftini sentimentalizam*

Kršćanstvo je vrednota življenja, zalaganja, aktivnosti. Kršćanstvo nije sterilni osjećaj, kršćanstvo nije sentimentalnost, niti zbir pojedinačnih dobrih čina. Još je manje samo primanje sakramenata i nedjeljni odlazak u Crkvu (koji nas, usput rečeno, čini kršćaninom koliko oblačenje hlača muškarcem ili suknje ženom). Kršćanin ne bi

---

¹⁰ C. S. LEWIS, *Pisma starijeg đavla mlađem*, 14.

¹¹ U tom smislu Vučković piše: „Listajući Evandelja opažamo kako Isus nije imao poteškoća s onima koji nisu znali. Njih je poučavao. Nije imao poteškoća sa slijepima. Njima je otvarao oči. Nije imao poteškoća s grešnima. Njima je opraštao. Nije imao poteškoća s bolesnima. Njih je liječio. No, nije našao zajednički jezik sa znancima Pisma, sa slijepima uvjerenima da vide, s bezgrešnima koji ne vide svoga grijeha, s bolesnima koji misle da su zdravi. Najteže je vidjeti samoga sebe“. Ante VUČKOVIĆ, *Imena i Riječ* (Sarajevo – Zagreb: Svjetlo riječi, 2009.), 147.

smio misliti svoju vjeru kao jednu od dužnosti, obveza, koje treba ispuniti. Osim toga, koliko je god vjera čin osobnog pristanka, opasnost bi bila poimanje vjere kao nečega što pripada isključivo privatnoj sferi. Dakle nečega što ostaje na razini individualnog življenja. Vjera je odluka biti s Bogom kako bismo živjeli, u Njemu i po Njemu. Živjeti tim i takvim životom nužno zahtijeva društvenu dimenziju onoga u što se vjeruje. Kršćani se ne smiju izdvojiti od svijeta, dapače oni moraju djelovati upravo unutar tog svijeta, čineći ga boljim. Da bi se prenijela Kristova poruka, ona se mora pro-živjeti. Inače se postaje karikatura, i samih sebe i vlastita poziva. Naime, zašto bi drugi povjerovao u ono što riječima prenosim ako to vlastitim djelima ne potvrđujem, ako prenosim poruku spasenja svijetu, a neprestano taj isti svijet osuđujem, sumnjičim, proklinjem? Govoreći o novom naraštaju vjernika koji hoće pomoći kako bi svijet postao što ljudskiji, Mardešić kaže:

Da bi pak ljudi u to povjerovali, kršćani im se najprije moraju otkriti i dokazati kao vjerodostojni svjedoci onoga što sami ispovijedaju. Nije nam ama baš nikako jasno zašto bi svijet povjerovao vjericima kada ga oni neprestance napadaju, sumnjiče, ozloglašuju, osuđuju i proklinju.¹²

Kršćanstvo se danas može dokazati samo življenjem evanđelja, odakle potreba da vjernici njeguju i izgrađuju one vrednote koje je Krist prenio. Odatle potreba obraćenja: Obratiti se znači živjeti životom koji nam je Krist omogućio, ne onim koji nam društvo i narav nameću: oprostiti, pomiriti se, postati sposoban za najveći dar, dar ljubavi prema vlastitim progoniteljima, ne opirati se Zlu zlom, ljubiti svoje neprijatelje, postajati kvalitetnom osobom i postajati boljim kršćaninom. Stati na stranu dobrote, ljubavi, milosrđa, pomirenja, praštanja. Biti spremniji i brži „opravdati“ drugoga nego osuditi ga; i ako mu se već sudi, suditi ga više po onomu što trpi nego po onomu što čini; biti otvoreniji milosrđu nego kazni; biti spremniji nepravdu trpjeti nego je činiti.

Vraćajući se na rat, pristajući na zlo, mislili smo da pomažemo svojem narodu, a izdali smo kršćanstvo. Odatle je zapravo i današnji duh mržnje koji je pobijedio radost življenja. A kršćanstvo traži da umjesto mržnje na mučitelje propovijedamo i nudimo oprost jer i

---

¹² Ž. MARDEŠIĆ, *Odgovornost kršćana za svijet*, 15.

Krist je oprostio. Postali smo robovi zla sjećanja,¹³ patnje, osvete i mržnje. Religijom smo opravdavali pristanak na zlo umjesto da smo se uz Božju pomoć zauzimali za dobro. U ratu smo dakle zalutali na pogrešnu stranu jer smo stali uz zlo ideologija koje su razbuktavale mržnju; i danas u poslijeratnom stanju iznova stajemo na pogrešne strane i pristajemo uz nove ideologije.¹⁴

Kršćani su odgovorni za svoje kršćanstvo, za ono što jesu i ono što čine! Što to konkretno znači? Što je slijediti Gospodina Isusa u konkretnim životnim prilikama? I što je biti odgovoran za ono u što se vjeruje? To znači odreći se onog ispolitiziranog kršćanstva koje svijet dijeli na „mi“ i „oni“, dobro i zlo, i staviti se na stranu one Pravednosti i one Dobrete koja daje da sunce sja nad dobrima i nad zlima (Mt 5,45). Odreći se neobuzdanog natjecanja, egoistične samodopadnosti, bolesnih ambicija koje uništavaju ne samo izvorno kršćanstvo nego i temeljnu ljudskost. Moć, slava, bogatstvo, sve da bi ispunili standarde koje nam društvo nameće. Zaboravili smo da je Isusova moć bila u poniženju, Njegova slava u potpunom predanju i Njegovo bogatstvo u darivanju. Tko ustaje protiv korupcije? Tko osuđuje nepravdu? Tko se od nas usuđuje izdvojiti kršćanskim navještajem i javno ustati protiv zla bilo koje vrste, a da se pri tomu ne plaši da bude ismijan i prezren? A mi smo odgovorni ne samo za zlo koje činimo nego i za dobro koje propuštamo učiniti. Dakle, krivi smo ne samo za nepravdu koju nanosimo, nego i za onu koju ne ispravljamo. Koliko se danas ljudi odriče djece upravo zbog „standarda“ koji im onemogućuje, navodno, da ih othrani? Koliko će žena pribjeći pobačaju jer će se dijete roditi deformirano i navodno neće imati život dostojan čovjeka?

---

¹³ O memoriji (pamćenju) zla upućujem na par izvrsnih djela filozofsko-teološko argumentativne snage. Iz njih se zapravo da naslutiti da se memorija (pamćenje) može promatrati kao etička kategorija, što onda upućuje na to da postoje načini dobrog i zlog pamćenja, odnosno korištenja i zlouporabe memorije (time i naše odgovornosti). Uz već citiranog Ž. Mardešića, koji o pamćenju govori u više svojih djela, s našeg govornog područja izdvajam zbornik radova sa znanstvenog simpozija održanog u Splitu: Bože VULETA - Rebecka ANIĆ - Ivan MILANOVIĆ-LITRE, ur., *Kršćanstvo i pamćenje. Kršćansko pamćenje i oslobođenje od zlopamćenja* (Split: Franjevački institut za kulturu mira; Zagreb: Hrvatski Caritas, 2004). Zatim, Miroslav VOLF, *The End of Memory. Remembering Rightly in a Violent World* (Grand Rapids: Eerdmans, 2006.). Te nezaobilaznog Paula RICOEURA, *La memoria, la storia, l'oblio* (Milano: Raffaello Cortina Editore, 2003.), kao i Avishai MARGALITA, *L'etica della memoria* (Bologna: Mulino, 2006.).

¹⁴ Usp.: Ž. MARDEŠIĆ, *Odgovornost kršćana za svijet*, 15-17; 31-35.

Mrziti susjeda, brata, biti nesnošljiv prema djeci, prema supružniku, varati ga, riješiti se neželjene trudnoće pobačajem, biti nesnošljiv prema ukućanima, prema roditeljima jer su postali teški, naporni, zajedljivi, ne dati radniku plaću koju zaslužuje, ili čak i gore - dati mu je kao milostinju a ne kao zaslugu. Prigrlili smo sva ta zla jer smo se navikli na njih, a navikli smo se jer je to danas tobože normalno, jer je ljudski i jer „tako čine svi“ i moramo se društveno prilagoditi! Ali, problem je u tomu što Bog kršćane ne želi „normalnima“! Bog od nas ne želi brojku koja se upotpunjuje u većinu jer moral i vjera nikad nisu pitanje većine! Kada to postanu, prestat će biti ako ne vjera, onda moral sigurno! Ni sam Isus nije bio društveno „prilagođen“, nije bio „uniformiran“ i svojim je antikonformizmom bitno odstupao od obrazaca ondašnjeg ponašanja. Ukratko nije se baš uklapao u društvo. Bio je bitno drukčiji, temeljno provokativan, i od većine progan i odbacivan. Pa ako se već Njegovima, koji je bitno drukčiji od ostaloga svijeta zovemo, nije li krajnje vrijeme da bitno drukčiji i postanemo?

Kršćanstvo koje se svodi na bolesno prilagođavanje, na štetu i umjesto zdravog obnavljanja nema više ništa kvalitetno ponuditi društvu, zakazalo je, podbacilo je. Kršćanstvo koje odobrava misao većine jest hinjeno kršćanstvo i površna vjera! Kršćanin koji u ime moderniteta, znanosti, pristaje na kompromise s vlastitom savješću, opasniji je za kršćanstvo od onoga koji te savjesti „uopće nema“. Jer je izigrao vlastitu savjest, izdao ono po čemu se posvetio. Biblija i kršćanstvo ne prenose znanstvene podatke nego teološke istine. Kako priznati prve ne odbacujući druge, pitanje je upravo vjere i mudrosti. Ne prilagoditi se tendencijama bogatog, konzumističkog svijeta, nego ga dobrotom i borbom za pravednost mijenjati na bolje za papu Benedikta XVI. čin je hrabrosti:

Umjesto da se pokorimo duhu vremena, mi moramo biti ti koji će nanovo označiti taj duh evanđeoskom strogošću. Zaboravili smo da kršćani ne mogu živjeti onako kako živi bilo tko. Budalasto je i mišljenje da ne postoji specifično kršćanski moral, takvo mišljenje nastaje jer se gubi temeljni koncept: „različitost kršćanina“ nasuprot modelima „svijeta“. I u pojedinim redovima i redovničkim kongregacijama zamijenila se je prava reforma s ublažavanjem tradicionalne strogosti. Zamijenilo se je obnavljanje s prilagođavanjem (...). Danas više nego ikad prije kršćanin mora biti svjestan da pripada manjini te da je u suprotnosti sa svime što se čini dobrim, očiglednim, logičnim za „duh svijeta“, kako ga naziva Novi zavjet.¹⁵

¹⁵ J. RATZINGER – V. MESSORI, *Razgovor o vjeri*, 106, 107.

Već je Marko Aurelije, taj svijetli lik među rimskim carevima, taj filozof na prijestolju, uveo izvjesnu revoluciju ondašnjega doba. Tvrдио je da svijet treba ostaviti u nešto boljem stanju od onoga u kojem smo ga zatekli. U ime tog ideala prodao je privatnu imovinu da bi popravio državni budžet kada se ovaj našao u krizi (skoro pa kao i današnji na prijestolju!). Međutim, mnogo prije njega pravu je revoluciju, u svoj narod i svoje vrijeme, donio Isus. Njegova je poruka bila bitno drukčija i bitno suprotstavljena tadašnjem kulturnom ozračju. Proveo je korjenitu i temeljitu reformu koja je trajno promijenila svijet: umjesto uništenja neprijatelja on je prakticirao i tražio ljubav prema njemu; umjesto uzvrćanja udarca - bezuvjetno praštanje; umjesto korištenja sile - spremnost na trpljenje; umjesto pjesama mržnje i osvete - obećanje blaženstva mirotvorcima! Revolucija koju je Isus pokrenuo bila je ona iz središta osobe, iz samoga srca; zato je bila djelotvorna. Zato i danas ipak imamo više ljudi bliskih Njemu nego onih bliski Aureliju. Nisu neprijateljske sile svijeta one kojih se čovjek mora osloboditi, već su to sile zla: mržnje, nepravde, razdora, laži, ljudskog egoizma uopće, ali i patnje, bolesti, smrti. Stoga se traži promijenjena svijest, novo mišljenje, drukčija ljestvica vrednota. Isus traži borbu protiv zla koje ne leži samo u društvu, u sustavu, nego u čovjeku. On nudi unutrašnju slobodu koja vodi slobodi od izvanjskih prisila. Jedina sloboda dostojna da se ljudskom slobodom zove.¹⁶

2.3. Vjera: živjeti obraćenje po pouzdanju

U molitvi „Oče naš“, koju nas je Isus naučio, molimo: Budi volja tvoja! Nema obraćenja bez vršenja Božje volje, bez dobrih djela i djela ljubavi. Nije dovoljna samo unutarnja dobrota ili dobro srce, niti neka apstraktna ljubav prema bližnjemu, u isto vrijeme popraćena mržnjom prema konkretnom susjedu. obraćenje srca, unutarnje, istinsko i življeno, tjera na djelo i zahtijeva trajnu poslušnost Bogu. Izgleda nemoguće ljubiti neprijatelja jer teško ljubimo i bližnje u vlastitom domu. I jest nemoguće sve dok se oslanjamo samo na naše snage. Ali ljubav nije samo osjećaj, i Bog od nas traži upravo suprotno od oslanjanja na vlastitu snagu. Jer da je ljubav samo osjećaj, da je samo pitanje vlastite snage, bilo bi nečovječno i monstrozno zahtijevati od žrtve da voli onoga tko ju je mučio. Ljubav je više od sterilnog osjećaja i pobožnoga

---

¹⁶ Usp.: H. KÜNG, *Biti kršćanin*, 252-253.

zanesenjaštva; ljubav je čin poslušnosti.¹⁷

Samo takav čin omogućava Isusu u Getsemanskom vrtu, u agoniji straha, tuge i ostavljenosti predati se za one koji ga izdaju: ne moja volja, nego tvoja neka bude! (Lk 22,42). Isus ne traži od nas polovičnu volju, ono vanjsko što čovjek može kontrolirati, već i ono unutarnje koje izmiče kontroli: naše srce. Bog traži, i omogućava, temeljitu promjenu čovjeka. Dakle, ne samo naše djelovanje već i naše bivstvovanje. Tek tada postaju jasne Isusove antiteze iz Govora na gori: Božjoj se volji protivi ne samo preljub, ubojstvo, lažno svjedočenje, dakle ono što ulazi u zakonsku regulativu. Njegovoj se volji protivi i sama preljubnička namisao (jer je od nje do preljuba put jako kratak), neistinito mišljenje i neprijateljski stav (jer je od njih do nepravde i ubojstva put isto tako jako kratak).¹⁸

3. Kultura smrti: regresivna evolucija

Zaboraviti na te temeljne vrijednosti, odbiti svoj temeljni odnos s Bogom i postaviti samoga sebe kao kriterij i pravilo ponašanja i odlučivanja, a ne rasti i ne izgrađivati vlastitu vjeru, za modernog čovjeka ima katastrofalne posljedice koje se najviše očituju u izgradnji *kulture smrti*, nasuprot *kulturi života*. Moderno društvo je bitno konzumističko društvo, potrošačko, hedonističko. U takvu okružju i život se cijeni samo ako donosi užitak i blagostanje. I, posljedično, čim život prestane

---

¹⁷ Još jedan od načina kojim se Sotona služi da nas odvraća od Boga usmjeravajući nas na vlastite snage, na pobožna uvjerenja i ono što smo sami stvorili jest odbacivanje Božjeg autoriteta, koje je zapravo danas urodilo općenito negativnim stavom prema bilo kakvoj vrsti autoriteta, roditeljskog, onog odgojitelja, profesora, da ne spominjem autoriteta Crkve ili svećenika. Jer jednom odbačeno prvenstvo Boga, zapravo izigran i zanemaren stav poslušnosti prema Njemu vodi tomu da se svijet postavi kao cilj života a vjera kao sredstvo za postizanje tog cilja. Vjera korištena kao sredstvo, umjesto da je cilj, vodi tomu da se mi Bogom služimo umjesto da dopustimo da se Bog služi nama. Time bi zapravo Sotona samo proširio naš životni i intelektualni prostor da bi sebi napravio više mjesta. Lewis bi to rekao na sljedeći način: „Kada mu jednom sastanci, pamfleti, politika, pokreti, provodi i križarski ratovi budu značili više nego molitve, sakramenti i ljubav prema bližnjemu, on će biti naš (sotonin), i što je 'religiozniji' (u spomenutom smislu), to sigurnije pripada nama.“ C. S. LEWIS, *Pisma starijeg đavla mlađemu*, 38.

¹⁸ Usp.: H. KÜNG, *Biti kršćanin*, 278. Autorovim riječima: „Isus kazuistiku rješava tako što kreće od korijena: ne od čina ubojstva, već od srdite namisli; ne samo od čina preljuba, već od preljubničke požude; ne od krivog zaklinjanja, već od neistinite riječi.“

ostvarivati takve „vrijednosti“ i donositi neku korist, on postaje besmislen i pod svaku cijenu treba ga se riješiti. Jer, ako je smisao života užitak, čim užitak prestane - prestaje i smisao života. Tako je s bilo čime prolaznim što sebi postavimo za smisao. Čim zaboravimo da je naš život i život naših bližnjih svet – počev od tek začeta ploda pa sve do nemoćnog starca, da potječe od Boga i da smisao dobiva samo u onomu od koga i potječe, odričemo se temelja na kojemu trebamo graditi kulturu života i postavljamo temelje kulturi smrti.

„Kultura života“ je teološko – filozofski pojam koji se na poseban način odnosi na poštovanje ljudskog života od prvog trenutka začeca do prirodne smrti. Kultura života je izgradnja pozitivnog stava prema svakom životu, stav da je svačiji život svet i da potječe od Boga. To je i protivljenje postupcima i ponašanju koje djeluje destruktivno prema ljudskom životu poput: rata, pobačaja, eutanazije, kontracepcije, umjetne oplodnje, kloniranja, itd. Nasuprot pojmu kultura života stoji pojam „kulture smrti“ a označava podupiranje pobačaja, umjetne oplodnje i eutanazije, a u širem kontekstu ponekad se upotrebljava za genocid, za etničko čišćenje i druge oblike nasilja i mržnje. Današnje je društvo obilježeno upravo dramatičnom borbom između kulture života i kulture smrti. Današnji čovjek, zahvaljujući napretku znanosti i medicine, upravo je u napasti da zagospodari nad smrću. Dovoljna je jedna injekcija da se starce, bolesne i oslabljene, „riješi muka“, i to se predstavlja kao čin milosrđa; ali to je farizejsko milosrđe jer koga zapravo time rješavamo muka, njih same jer pate i život im više nema vrijednosti, ili nas zbog tereta koji trpimo i žrtve koju moramo zbog njih podnijeti? Pobačajem hendikepirana ploda kojega želimo tobože poštediti od patnje: njega ili nas same?

Obratiti se graditi sebe, svoj život i odnose s drugima iz življene vjere, znači živjeti naše „biti kršćani“ i predati u ruke Božje providnosti sve ono što sami kao ljudi ne možemo. Takav je stav moguć samo ako se odričemo sami sebe. Odreći se samoga sebe i vlastita egoizma znači dopustiti da nas Krist preuzme. Jer što se više opiremo, točnije, što manje pokušavamo živjeti kršćanski i što se više oslanjamo na stečeno po navici i na vlastite snage, to više nama vladaju društvo, nasljedne osobine, stečene sklonosti. Tim smo skloniji i sebe, a i druge, nedopušteno reducirati na „samo čovjek“. Regresivna evolucija.

3.1. Živjeti kršćanstvo znači imati drukčiji odnos i prema samoj patnji

Kroz prizmu vjere može se i sama patnja gledati drukčije. Ne u smislu da nas vjera pošteđuje patnje, da nas vodi mimo nje, dapače, vodi nas kroz nju. Ne da nas vjera oslobađa patnje, nego nam daje snagu da je podnosimo. Vjera nije jeftina utjeha za patnju koju trpimo i podnosimo. Vjera je više način da tu patnju ne trpimo, ne podnosimo, nego živimo u praksi. Sveti Pavao govori: „Kad sam slab, onda sam jak“ (2 Kor 12,10). Što zapravo želi reći? Želi reći da upravo u patnji, upravo u toj „Božjoj odsutnosti“ otkrivamo koliko je Bog prisutan! Jer koliko smo toga prošli i prolazimo za što možemo, s pravom reći da je ljudski neizdrživo: ja to ne bih mogao! Vjera u kontekstu patnje nije metafizički zanos nego življeno predanje. Ako patnju doživljavamo kao način postojanja, kao nešto što se događa, a ne kao zlu sudbinu koju trpimo, onda ona postaje izvor izgradnje a ne uzrok rušenja, postaje izvorom dobra a ne razlogom za zlo.¹⁹ Ako vjerujemo da je Isus uistinu pobijedio i smrt (Lk 23,46) i zlo, onda se tim čvrstim uvjerenjem njemu povjeravamo i iz tog povjerenja živimo. I iz tog povjerenja čekamo i nadamo se da smrt nije kraj nego početak novog i vječnog života. Radosni prijelaz i povratak Onomu od kojega smo došli, a ne tužni i nesretni završetak ovoga što smo živjeli.

Koncept, Boga prisutnog odsutnošću, ako ga mogu tako definirati, vraća nas na poimanje vjere kao čina pouzdanja, povjerenja i zapravo nije ništa drugo doli poruka starozavjetne knjige o Jobu: mi do odgovora o smislu patnje ne možemo doći čisto intelektualnim i svemoćnim znanjem (Jobovi su prijatelji znali sve, ali nisu razumjeli ništa), nego mudročću koja se sastoji u prepuštanju, u uvjerenju da i u trenucima takve radikalne osamljenosti nisam napuštena i da je takva egzistencijalna ugroženost koja eventualno ruši moje planove i moje snove o mojem životu, zapravo jedan od načina da On ostvari svoj plan

---

¹⁹ Za François Varonea Bog želi biti odsutan jer bi inače život bio lakši i sigurniji: „Ali Bog hoće biti odsutan zato da oslobodi prostor povijesti, patnje, neuspjeha i uspjeha, jedini prostor koji čovjek može izgraditi. Bog hoće biti odsutan, zato da bude 'onaj koji dolazi' (Otk 1,4), dakle, onaj koga čovjek čeka, preuzimajući stvaran i odgovoran udio na beskrajnom radilištu života. Bog hoće biti odsutan, zato da bude onaj koga čovjek čeka, preuzimajući stvaran i odgovoran udio na beskrajnom radilištu života. Bog hoće biti odsutan, zato da bude onaj koga ćemo izabrati, ne iz straha ili interesa, nego po zovu želje koju sve više spoznajemo“. François VARONE, *Nevolje s odsutnim Bogom. Religija, ateizam i vjera: tri pogleda na tajnu* (Zagreb: KS, 1998.), 207.

o mojem životu. Drugim riječima: činjenica da ja ne vidim smisao tolikoj količini patnje, još uvijek ne znači da taj smisao ne postoji. Može se desiti, i to i jest, da me trenutno ruši, ali pouzdanje da je On uz mene, uz svoje stvorenje koje je iz ljubavi stvorio, po njoj uzdržava i njome me štiti, takvo mi pouzdanje govori da ruši moje planove da bi izgradio nešto veće, bolje i kvalitetnije za moj život. Tko inače ruši da bi sagrađio gore? Osim toga, s obzirom na to da me On stvorio, On poznaje i moje jučer i moje danas i moje sutra. Moje danas Njemu nije prepreka za bolje sutra. Meni jest. Ja kao stvorenje možda i znam za ono jučer, ali ovo danas mi ne dopušta niti utjehu u jučer niti nadu u sutra. Sadašnja mi patnja priječi napor spekuliranja u pronalaženju smisla. Gdje ga onda naći?

3.2. Živjeti kršćanstvo znači ljubiti Božji život u drugome

U Mt, 5,23 Isus govori: najprije se izmiri s bratom, pa onda dođi i prinesi svoj dar. To hoće reći da izmirenje, opraštanje i služenje bližnjemu ima prednost pred bogoslužjem. Ne u smislu da služenje čovjeku može zamijeniti bogoslužje, nego da se u služenju čovjeku bogoslužje potvrđuje. U ljubavi prema bližnjemu, konkretnom, onome koji ima lice i koji nas treba, očituje se naša ljubav prema Bogu. Zapravo u mjeri u kojoj ljubimo bližnjega (susjeda muslimana) očituje se koliko ljubimo Boga. Jer bližnji nije samo onaj koji mi je unaprijed blizak (roditelji, rodbina, vlastiti narod), bližnji je onaj tko me upravo treba (onaj koji traži oprost za zlo koje mi je nanio, onaj tko me opterećuje vlastitim problemima da bi se lakše osjećao). Netko će, s pravom, reći: to je za prosječna čovjeka nemoguće. Ali, kako već rekosmo, nas Isus ne želi prosječne; nas Isus ne želi „normalne“!²⁰

²⁰ Usp.: H. KÜNG, *Biti kršćanin*, 341-345. Želim se opet vratiti na ono što je rečeno da kršćanstvo nije područje sterilne sentimentalnosti, mašte, nego zauzetosti i djelovanja. Svesti kršćanstvo samo na plemenite ideje (npr. univerzalna ljubav za sve ljude), znači potiskivati vrline, kreposti dobro (npr. ljubav prema konkretnom čovjeku) u područje mašte kojom se zanosimo, umjesto da ih se premjesti u područje volje kojim djelujemo. To stanje daleko kvalitetnije opisuje Lewis. Nakon što je potvrdio da se u čovjeku uvijek može naći i dobro i zlo, stariji đavao savjetuje mlađega: „Glavna je stvar da zloću usmjeriš na prvoga susjeda kojega svakodnevno susreće, a dobrotu protegneš na najdalji horizont, prema ljudima koje uopće ne poznaje. Na taj način zloća dobiva na stvarnosti dok se dobrotu velikim dijelom zadržava samo u mišljenju. Nema nikakve vrijednosti izazivati njegovu mržnju protiv Nijemaca ako između njega i njegove majke, njegova šefa i susjeda kojega susreće svakoga dana, istodobno počinje rasti razoran običaj ljubavi prema bližnjemu“. C. S. LEWIS, *Pisma starijeg đavla mlađemu*, 33.

3.3. Živjeti kršćanstvo znači očuvati brak umjesto da ga uništimo

Iz ovakve vjere graditi i stvarnost braka. Za Isusa brak je volja Stvoritelja koju treba poštovati. On je sakrament.²¹ Sada - ako vjerujemo da je naš brak sakrament, dakle vidljiva prisutnost nevidljivog Boga, ako smo uvjereni da Božja ljubav djeluje i drži naš brak, nema te krize i konflikta koji neće biti riješen. Ako je naš brak, a jest, simbol Božje ljubavi prema Izraelu (Hošea), onda našom ljubavlju mi ostvarujemo otajstvo Božje ljubavi prema Izraelu. Bog oprašta i izdaju, i prevaru, i nevjerstvo. Ostaje vjeran kroz trajnost i žrtvu. Tko želi spasiti svoj brak, naći će milijun razloga da ga spasi. Isto tako tko ga želi uništiti, „prokockati“, naći će milijun razloga da to učini. Ljubav ne treba proći, na ljubav se ne treba naviknuti; ljubav treba izgrađivati, ona treba rasti. Ljubav raste onda kada se shvati da brak nije ono što si dobio (kao ni svećenički poziv, kao ni naša osobnost), brak je ono što si izgradio; brak opstaje onda kada se shvati da: „Ne nosi vaša ljubav brak, nego od sada brak nosi vašu ljubav.“²² Brak opstaje ako se živi kao zajednica otvorena ljubavi, rastu, dakle životu kao takvu. Spriječiti dolazak djece kontracepcijom ili pobačajem, zapravo znači ne živjeti puninu te ljubavi koju smo si obećali.

Zaključak

Osvrćući se na Papino apostolsko pismo, možemo reći: svijet danas ima posebnu potrebu za vjerodostojnim svjedočenjem onih koji će istinskim životom dokazati da vjera i ljubav zahtijevaju jedna drugu, da jedna drugoj pruža mogućnost da se ostvari, da „vjera bez ljubavi ne donosi ploda, a ljubav bez vjere bila bi osjećaj u stalnoj nemilosti

---

21 Sakralnost braka opisao je na savršen i na „najljudskiji“, najrazumljiviji način C. S. Lewis u *Dnevniku boli* (*Diario di un dolore*), „knjižici“ po opsegu ali ne po sadržaju, u kojoj opisuje bol proživljenu zbog smrti supruge kojom se oženio u poodmakloj dobi, a koju je nakon kratkog zajedničkog života izgubio. Nakon što ističe kako mu je sam brak pomogao da na religiju više ne gleda kao na produkt naših nesvjesnih i nezadovoljenih apetita, ili surogat ljubavi i surogat seksa, kaže da je u braku živio pravo „slavlje ljubavi“, zapravo blagdan. Toliko su se voljeli da, kada bi Bog bio surogat ljubavi, kako autor kaže, izgubili bi bilo koji interes i zanimanje za Njega jer su imali toliko ljubavi da im surogat nije bio potreban. Ali: „znali smo oboje da smo željeli više od jedno drugoga – nešto posve drukčije, za čim je i sama želja bila posve drukčija“. C. S. LEWIS, *Diario di un dolore* (Milano: Adelphi, 2004.), 14.

22 Dietrich BONHOEFFER, *Otpor i predanje* (Zagreb: KS, 1993.), 33.

sumnje“. Na proglašenje Godine vjere Papu potiču vjernička i pastoralna zabrinutost za „stanje vjere“ današnjega društva. Razlozi takva stanja, kako smo vidjeli, nisu jednoliki, u smislu da se može dijagnosticirati jedan uzrok odgovoran za sva zla društva. Čovjek je jako složeno i krhko biće, a takvi su i njegovi odnosi prema sebi, drugima i svijetu. Ipak, možemo tvrditi da je mehaničko ispovijedanje vjere, kršćanstvo po pripadnosti a ne po osobnom uvjerenju, temeljni uzrok svih zala vremena. Zaključno možemo samo još jednom ponoviti da nas Godina vjere upućuje na izvorište našega života u Bogu i s Bogom te da nam daje snagu za služenje životu u vlastitim obiteljima, našem narodu i državi kojoj smo građani. Godina vjere nas upućuje na to da u svakoj pojedinačnoj situaciji mislimo, djelujemo i propuštamo djelovati pozivajući se na to i ne zaboravljajući da smo „**ipak** ljudi“!

TO BUILD A CULTURE OF LIFE FROM THE FAITH. FAITH AS A “FIXED” CHALLENGE BUT ONE THAT IS ALWAYS NEW

Summary

In his Apostolic Letter announcing the Year of the Faith, Pope Benedict XVI identified the need for renewal in the Church and spoke of a new evangelization that begins with believers themselves and consists of an authentic living of the faith. This article reflects on the Pope's letter, offering a framework for authentic living and pointing to the boundaries that have to be crossed in order to fulfill that mission. The question is how to live the Year of the Faith, or, to be more precise, what such living means. The article shows that the quality of faith grows proportionally to the quality of life. Faith, when it is properly understood and when it is lived personally, helps us to relate in a better way to ourselves, to others and to the things around us. But faith is not declarative; it is not a mechanical profession; it is not sentimental or simply a feeling of belonging. Faith is an act of personal profession, of personal reliance, of consent and of transmission of Truth; Truth which the individual has accepted through evangelization. Faith is “life-based”, everyday repentance; it is an act of obedience and responsibility. And such acts are impossible without good deeds, without deeds of love through which the world becomes a better place in which to live.

Key words: *faith, repentance, culture of living.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan